

אבן ביהמ"ק

מסכת שבת

חזרה ושינון

מדף עד: - פח:

הכנה למבחן מספר 10

של עמוד היזמי 'דרשני'

גמרא כלשונה

סדורה ומעוצבת

מבוא

יש סדר לגמרא

התעוררנו בס"עיתא דשמיא להיות לעזר ולהועיל ללומדי הגמרא די בכל אתר ואתר, אשר חפצה נפשם לקיים את דברי הגמרא בקידושין (ה, א) על הפסוק: "ושננתם" – שיהיו דברי תורה מחודדין בפיד, שאם ישאלך אדם דבר – אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד.

זהו סידור דברי הגמרא בסדר ועיצוב ייחודי, המועיל הרבה לשינון זכירת דברי הגמרא.

באמת אמרו: "יש סדר למשנה", ועל משקל זה אפשר לומר שבזודאי ובזודאי יש סדר לגמרא. כי הרואה יראה איך סוגיות הגמרא מסודרות ובנויות יפה לתלפיות; ויוכל לאסוף בדעתו את כל הפרטים, שיהיו הדברים מונחים בקופסא.

אנחנו עובדים כעת על מסכת שבת, והדפים יופיעו בעזהשי"ת בל"ג לפי סדר התקדמות מסלול היעמוד היומ"י של ידרשו'.

המעוניין לקבל את העלון באופן קבוע חודשי, וכן להארות והערות – יפנו לכתובת המכון.

תקוותנו לה' שייצליח חפצו בידינו, ללמוד וללמד לשימור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה.

בברכת התורה

מכון אבן בוחן

EVENBOCHAN1@GMAIL.COM

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב - עליו הכתוב אומר: "ואת פעל'ה לא יביטו, ומעשה ידיו לא ראו".

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות? שנאמר: "ושמרתם ועשיתם, כי היא זכותכם ובינתכם לעיני העמים". איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות.

הצד צבי וכו'.

תנו רבנן: הצד חלזון והפוצעו:

א. אינו חייב אלא אחת.

ב. רבי יהודה אומר: חייב שתיים; שהיה רבי יהודה אומר: פציעה - בכלל דישה.

אמרו לו: אין פציעה בכלל דישה.

שאלה ותשובה: אמר רבא: מאי טעמא דרבנן? קסברי: אין דישה אלא לגדול קרקע.

קושיא ותירוץ: וליחייב נמי משום נטילת נשמה!

א. אמר רבי יוחנן: שפצעו מת.

ב. רבא אמר: אפילו תימא שפצעו חי, מתעסק הוא אצל נטילת נשמה.

קושיא ותירוץ: והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו: מודה רבי שמעון בפסוק רישא ולא ימות!

• שאני הכא, דכמה דאית ביה נשמה - טפי ניחא ליה, כי היכי דליציל ציבעיה.

השוחטו.

שוחט משום מאי חייב?

א. רב אמר: משום צובע.

ב. ושמואל אמר: משום נטילת נשמה. **עה ע"ב**

תמיה ויישובה: משום צובע אין, משום נטילת נשמה לא!?

• אימא: אף משום צובע.

אמר רב: מילתא דאמרי - אימא בה מילתא, דלא ליתו דרי בתראי וליחכו עלי: 'צובע במאי ניחא ליה?' ניחא דליתווס בית השחיטה דמא, כי היכי דליחזוה אינשי וליתו ליזבנו מיניה.

המולחו והמעבדו.

היינו מולח והיינו מעבד!

רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו: אפיק חד מינייהו, ועייל שירטוט.

א. אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דמלח בישרא - חייב משום מעבד.

ב. רבא אמר: אין עיבוד באוכלין.

• אמר רב אשי: ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר, אלא דקא בעי ליה לאורחא; אבל לביתא - לא משוי אינשי מיכליה עץ.

והמחקו והמתכו.

אמר רבי אחא בר חנינא: השף בין העמודים בשבת - חייב משום ממחק.

אמר רבי חייא בר אבא: שלשה דברים סח לי רב אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי:

(א) המגרר ראשי כלונסות בשבת - חייב משום מחתך.

(ב) הממרח רטיה בשבת - חייב משום ממחק.

(ג) והמסתת את האבן בשבת - חייב משום מכה בפטיש.

אמר רבי שמעון בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש: הצר צורה בכלי, והמנפח בכלי זכוכית - חייב משום מכה בפטיש.

אמר רבי יהודה: האי מאן דשקיל אקופי מגלימי - חייב משום מכה בפטיש. • והני מילי - דקפיד עלייהו.

והכותב שתי אותיות.

תנו רבנן:

• כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים - פטור.

• מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים - חייב.

אמר רבי מנחם ברבי יוסי: וזה חומר במוחק מבכותב.

והטוחן.

אמר רב פפא: האי מאן דפרים סילקא - חייב משום טוחן.

אמר רב מנשה: האי מאן דסלית סילתי - חייב משום טוחן.

• אמר רב אשי: אי קפיד אמשחתא - חייב משום מחתך.

והלש והאופה.

קושיא ותירוץ: אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה!

• תנא דידן - סידורא דפת נקט.

(א) אמר רב אחא בר רב עזריא: האי מאן דשדא סיכתא לאתונא - חייב משום מבשל.

קושיא ותירוץ: פשיטא!

• מהו דתימא: לשרורי מנא קא מיכוין, קא משמע לן: דמירפא רפי, והדר קמיט.

(ב) אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דארתח כופרא - חייב משום מבשל.

קושיא ותירוץ: פשיטא!

• מהו דתימא: כיון דהדר ואיקושא, אימא לא, קא משמע לן.

(ג) אמר רבא: האי מאן דעבד חביתא - חייב משום שבע חטאות;

תנורא - חייב משום שמונה חטאות.

(ד) אמר אביי: האי מאן דעבד חלתא - חייב אחת עשרה חטאות.

ואי חייטיה לפומיה - חייב שלש עשרה חטאות.

הגוזז את הצמר והמלבנו.

א. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת - חייב שלש חטאות:

אחת משום גוזז, ואחת משום מנפץ, ואחת משום טווה.

ב. רב כהנא אמר: אין דרך גזיזה בכך, ואין דרך מנפץ בכך, ואין דרך טווי בכך.

קושיא ותירוץ: ולא?! והתניא משמיה דרבי נחמיה: שטוף בעזים וטוו בעזים; אלמא, טוויה על גבי בהמה - שמה טוויה!

• חכמה יתירה שאני.

תנו רבנן: התולש את הכנף, והקוטמו, והמורטו - חייב שלש חטאות.

• אמר רבי שמעון בן לקיש: תולש - חייב משום גוזז, קוטם - חייב משום מחתך, ממרט - חייב משום ממחק.

הקושר והמתיר.

שאלה ותשובה: קשירה במשכן היכא הוא?

• אמר רבא: שכן קושרין ביתדות אהלים.

קושיא ותירוץ: א"ל אביי: ההוא קושר על מנת להתיר הוא!

• אלא אמר אביי: שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא, קושרים אותה.

אמר ליה רבא: תרצת קושר, מתיר מאי איכא למימר?

תירוץ אפשרי ודחיינו: וכי תימא, דאי מתרמי ליה תרי קיטרי בהדי הדדי, שרי חד וקטר חד;

• השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא עושין!?

מסקנה: אלא אמר רבא, ואיתמא רבי עילאי: שכן צדי חלזון קושרין ומתירין.

והתופר שתי תפירות.

והא לא קיימא! אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא שקשרן.

הקורע על מנת לתפור.

קריעה במשכן מי הוה? רבה ורבי זירא דאמרי תרווייהו: **עה ע"א** שכן יריעה שנפל בה דרנא, קורעין בה, ותופרין אותה.

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב:

• המותח חוט של תפירה בשבת - חייב חטאת.

• והלומד דבר אחד מן המגוש - חייב מיתה

• והיודע לחשב תקופות ומזלות, ואינו חושב - אסור לספר הימנו.

מגושתא: רב ושמואל. חד אמר: חרשי. וחד אמר: גדופי.

תסתיים דרב דאמר גדופי, דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: הלומד דבר אחד מן המגוש - חייב מיתה. דאי סלקא דעתך חרשי, הכתיב: "לא תלמד לעשות" - אבל אתה למד להבין ולהורות! תסתיים.

גמרא סדורה ומעוצבת לחזרה ושינון

הבונה והסותר, המכבה והמבעיר, והמכה בפטיש.

רבה ורבי זירא דאמרי תרווייהו: כל מידי דאית ביה גמר מלאכה - חייב משום מכה בפטיש.

אלו אבות מלאכות.

'אלו' לאפוקי מדרבי אליעזר, דמחייב על תולדה במקום אב.

חסר אחת.

לאפוקי מדרבי יהודה, דתניא:

א. רבי יהודה מוסיף את השובט והמדקדק.

ב. אמרו לו: שובט - הרי הוא בכלל מיתר; מדקדק - הרי הוא בכלל אורג.

משנה

ועוד כלל אחר אמרו:

- כל הכשר להצניע, ומצניעין כמוהו, והוציאו בשבת - חייב חטאת עליו.
- וכל שאינו כשר להצניע, ואין מצניעין כמוהו, והוציאו בשבת - אינו חייב אלא המצניעו.

גמרא

'כל הכשר להצניע', לאפוקי מאי?

א. רב פפא אמר: לאפוקי דם נדה.

ב. מר עוקבא אמר: לאפוקי עצי אשרה.

ביאור: מאן דאמר דם נדה - כל שכן עצי אשרה. מאן דאמר עצי אשרה - אבל דם נדה, מצנע ליה לשונרא.

ואידך: כיון דחלשא - לא מצנע ליה.

אמר רבי יוסי בר חנינא: האי דלא כרבי שמעון, דאי כרבי שמעון - האמר: לא אמרו כל השיעורין הללו, אלא למצניעיהן.

וכל שאינו כשר להצניע. ע"ע"א

אמר רבי אלעזר: הא דלא כרבי שמעון בן אלעזר, דתניא: כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל שאינו כשר להצניע, ואין מצניעין כמוהו, והוכשר לזה והצניעו, ובא אחר והוציאו - נתחייב זה במחשבה של זה.

משנה

המוציא:

- תבן - כמלא פי פרה;
- עצה - כמלא פי גמל;
- עמיר - כמלא פי טלה;
- עשבים - כמלא פי גדי;
- עלי שום ועלי בצלים:
- לחים - כגרוגרת,
- יבשים - כמלא פי גדי.

ואין מצטרפין זה עם זה, מפני שלא שוו בשיעוריהן.

גמרא

מאי עצה? אמר רב יהודה: תבן של מיני קטנית.

א.

כי אתא רב דימי אמר: המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל:

א. רבי יוחנן אמר: חייב.

ב. רבי שמעון בן לקיש אמר: פטור.

באורתא אמר רבי יוחנן הכי, לצפרא הדר ביה.

אמר רב יוסף: שפיר עבד דהדר, דהא לא חזי לגמל.

אמר ליה אביי: אדרבה, כדמעיקרא מסתברא, דהא חזי לפרה!

ב.

אלא, כי אתא רבין אמר: המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל - דכולי עלמא לא פליגי דחייב.

כי פליגי - במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה, ואיפכא איתמר:

רבי יוחנן אמר: פטור. ריש לקיש אמר: חייב.

א. רבי יוחנן אמר: פטור, אכילה על ידי הדחק - לא שמה אכילה.

ב. ריש לקיש אמר: חייב, אכילה על ידי הדחק - שמה אכילה.

עמיר כמלא פי טלה.

והתניא: כגרוגרת! אידי ואידי חד שיעורא הוא.

עלי שום ועלי בצלים, לחים כגרוגרת, ויבשים כמלא פי הגדי. ואין מצטרפין זה עם זה, מפני שלא שוו בשיעוריהן.

אמר רבי יוסי בר חנינא: אין מצטרפין לחמור שבהן, אבל מצטרפין לקל שבהן.

קושיא: וכל דלא שוו בשיעוריהו מי מצטרפין?! והתנן: הבגד - שלשה על שלשה, והשק - ארבעה על ארבעה, והעור - חמשה על חמשה, מפץ - ששה על ששה.

• ותני עלה: הבגד והשק, השק והעור, העור והמפץ - מצטרפין זה עם זה. • ואמר רבי שמעון: מה טעם? מפני שראויין ליטמא מושב.

סיוס הקושיא: טעמא - דראויין ליטמא מושב, אבל אין ראוי ליטמא מושב - לא! תירוק: אמר רבא: ע"ע"ב הכא נמי חזיא לדוגמא.

משנה

המוציא אוכלים כגרוגרת - חייב, ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן;

- חוץ מקליפתן, וגרעיניהן, ועוקציהן, וסוכן, ומורסנן.
- רבי יהודה אומר: חוץ מקליפי עדשין שמתבשלות עמהן.

גמרא

קושיא ותירוק: וסוכן ומורסנן לא מצטרפין?! והתנן: חמשת רבעים קמח ועוד - חייבין בחלה, הן וסוכן ומורסנן!

• אמר אביי: שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה.

רבי יהודה אומר, חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן.

קושיא ותירוק: עדשין - אין, פולין - לא?! והתניא: רבי יהודה אומר: חוץ מקליפי פולין ועדשים!

• לא קשיא, הא - בחדתי, הא - בעתיקי.

שאלה ותשובה: עתיקי מאי טעמא לא?

• אמר רבי אבהו: מפני שנראין כזבובין בקערה.

הדרן עלך כלל גדול.

משנה

המוציא:

- יין - כדי מזיגת הכוס;
- חלב - כדי גמיעה;
- דבש - כדי ליתן על הכתית;
- שמן - כדי לסוך אבר קטן;
- מים - כדי לשוף בהם את הקילור;
- ושאר כל המשקין - ברביעית.
- וכל השופכין - ברביעית.

רבי שמעון אומר: כולן - ברביעית, ולא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן.

גמרא

תנא: כדי מזיגת כוס יפה. ומאי כוס יפה? כוס של ברכה.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: כוס של ברכה - צריך שיהא בו רובע רביעית, כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית.

ראיה ממשנתנו: אמר רבא: אף אנן נמי ע"ע"א תנינא: המוציא יין כדי מזיגת כוס.

• ותני עלה: כדי מזיגת כוס יפה.

וקתני סיפא: ושאר כל המשקין ברביעית.

ורבא לטעמיה, דאמר רבא: כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא - לאו חמרא הוא.

דחיית הראיה: אמר אביי: שתי תשובות בדבר:

(א) חדא, דתנן: והמזוג - שני חלקי מים ואחד יין, מן היין השירוני!

(ב) ועוד, מים בכד ומצטרפין!?

תשובה: אמר ליה רבא:

(א) הא דקאמרת שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני - יין השירוני לחוד, דרפי. אי נמי, התם משום חזותא, אבל לטעמא בעי טפי.

- (ב) ודקאמרת מים בכד ומצטרפין - לענין שבת מידי דחשיב בעינן, והא נמי הא חשיב.
- תנא:** יבש - בכזית, **דברי רבי נתן**.
- אמר רב יוסף:** רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד.
- רבי נתן - הא דאמרן.
- ורבי יוסי ברבי יהודה - דתניא: רבי יהודה אומר: ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. דם נבלה: בית שמאי - מטהרין, ובית הלל - מטמאין.
- אמר רבי יוסי ברבי יהודה: אף כשטמא בית הלל, לא טמאו אלא בדם שיש בו רביעית, הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית.

תתיב: אמר אביי: דילמא לא היא;

- עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא דבעי רביעית - אלא ביין, דקליש; אבל בדם דסמיך - כזית לא בעי רביעית.
- אי נמי, עד כאן לא קאמר רבי יוסי ברבי יהודה התם דכזית סגי ליה ברביעית - אלא בדם דסמיך; אבל יין דקליש - כזית הוי יותר מרביעית, וכי מפיק פחות מכזית - ליחייב.

חלב כדי גמיעה.

- (א) איבעיא להו: כדי גמיעה או כדי גמיעה?
אמר רב נחמן בר יצחק: "הגמיעהי נא מעט מים מכרך".
- (ב) איבעיא להו: עז ע"ב גראינין או גרעינין?
אמר רבא בר עולא: "ונגרע מערכך".
- (ג) איבעיא להו: אוממות או עוממות?
אמר רב יצחק בר אבדימי: "ארוים לא עממהו בגן אלהים".
- (ד) איבעיא להו: מאמצין תנן או מעמציין?
אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: "ועצם עיניו מראות ברע".

תנו רבנן:

- המוציא חלב של בהמה - כדי גמיעה.
- חלב של אשה ולובן של ביצה - כדי ליתן במשיפא של קילור.
- קילור - כדי לשוף במים.
- בעי רב אשי:** כדי שיפה, או כדי אחיזה ושיפה? תיקו.

דבש כדי ליתן על הכתית.

- תנא:** כדי ליתן על פי כתית.
- בעי רב אשי:** על כתית - אפומא דכולה כתיית; או דילמא, אמורשא קמא דכתיית, לאפוקי הודרנא דלא? תיקו.

אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא ברא דבר אחד לבטלה:

- (א) ברא שבלול - לכתית;
- (ב) ברא זבוב - לצירעה;
- (ג) יתוש - לנחש;
- (ד) ונחש - לחפפית;
- (ה) וסממית - לעקרב.
- היכי עביד ליה? מייתי חדא אוכמא וחדא חירורא, ושלקי להו ושייפי ליה.

תנו רבנן: חמשה אימות הן, אימת חלש על גבור:

- (א) אימת מפגיע על ארץ;
- (ב) אימת יתוש על הפיל;
- (ג) אימת סממית על העקרב;
- (ד) אימת סנונית על הנשר;
- (ה) אימת כילבית על ליתן.

אמר רב יהודה אמר רב: מאי קרא? "המבלגי שוד על עז".

רבי זירא אשכח **לרב יהודה** דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזייה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. **אמר ליה:**

- (א) מאי טעמא עיזי מסגן ברישא, והדר אימרי?
אמר ליה: כברייתו של עולם, דברישא חשוכא והדר נהורא.
- (ב) מאי טעמא הני מכסיין והני מגליין?
הני דמכסיין מינייהו - מכסיין, והני דלא מכסיין מינייהו - מגליין.
- (ג) מאי טעמא גמלא זוטא גנובתיה?
משום דאכל כיסי.
- מיס כדי לשוף בהן את הקילור.**
- אמר אביי:** מכדי:
- כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא - אזול רבנן בתר דשכיחא לקולא.
- שכיחא ושכיחא - אזול רבנן בתר דשכיחא לחומרא.
- יין: שתייתו שכיחא, רפואתו לא שכיחא - אזול רבנן בתר שתייתו דשכיחא לקולא.
- חלב: אכילתו שכיחא, רפואתו לא שכיחא - אזול רבנן בתר אכילתו לקולא.

גמרא

חבל נמי ליחייב כדי לעשות תלמי לנפה ולכברה!

- כיון דחריק במנא - לא עבדי אינשי.

תנו רבנן:

- הוצין - כדי לעשות אוזן לסל כפיפה מצרית.
- סיב - **אחרים אומרים**: כדי ליתן על פי משפך קטן, לסנן את היין.
- רבב - כדי לסוך תחת אספגין קטנה.
- וכמה שיעורה? כסלע.
- **והתניא**: כגרוגרת! אידי ואידי חד שיעורא הוא.
- מוכין - כדי לעשות כדור קטנה.
- וכמה שיעורו? כאגוז.

נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין.

תנא: כמה קשר מוכסין? שתי אותיות של קשר מוכסין.

קושיא ושני תירוצים: **ורמינהו**: המוציא נייר חלק; אם יש בו כדי לכתוב שתי אותיות - חייב, ואם לאו - פטור!

- א. **אמר רב ששת**: מאי שתי אותיות? שתי אותיות של קשר מוכסין.
 - ב. **רבא אמר**: שתי אותיות דידן, ובית אחיזה, דהיינו קשר מוכסין.
- קושיא על רבא: **מיתבי**: המוציא נייר מחוק ושטר פרוע, אם יש בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות, או ככולו כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון - חייב, ואם לאו - פטור.
- בשלמא **לרב ששת דאמר**: מאי שתי אותיות? שתי אותיות של קשר מוכסין - שפיר.
 - אלא **לרבא דאמר**: שתי אותיות דידן ובית אחיזה, דהיינו קשר מוכסין; הכא בית אחיזה לא צריך!
- קשיא.

תנו רבנן:

- א. המוציא קשר מוכסין, עד שלא הראהו למוכס - חייב, משהראהו למוכס - פטור.
- ב. **רבי יהודה אומר**: אף משהראהו למוכס - חייב, מפני שצריך לו. מאי בינייהו?
- א. **אמר אבוי**: איכא בינייהו, רהיטי מוכסא.
- ב. **רבא אמר**: מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו.
- ג. **רב אשי אמר**: חד מוכס איכא בינייהו, מפני שצריך לו להראות למוכס שני, דאמר ליה: חזי, גברא דמוכס אנא.

תנו רבנן:

- א. המוציא שטר חוב, עד שלא פרעו - חייב, משפרעו - פטור.
 - ב. **רבי יהודה אומר**: אף משפרעו - חייב, מפני שצריך לו.
- שאלה וארבע תשובות: מאי בינייהו?
- (א) **אמר רב יוסף**: אסור לשהות שטר פרוע, איכא בינייהו:
- (א) **רבנן סברי**: אסור לשהות שטר פרוע.
- (ב) **ורבי יהודה סבר**: מותר לשהות שטר פרוע.
- (ב) **אבוי אמר**: דכולי עלמא - אסור לשהות שטר פרוע, והכא במודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו קמיפלגי:
- (א) **תנא קמא סבר**: מודה בשטר שכתבו - צריך לקיימו.
- (ב) **ורבי יהודה סבר**: מודה בשטר שכתבו - אין צריך לקיימו.
- ומאי עד שלא פרעו ומשפרעו? **עט ע"א**
 - עד שיאמר לזה פרעתי ולא פרעתי.
- (ג) **רבא אמר**: דכולי עלמא מודה בשטר שכתבו - שצריך לקיימו, והכא בכותבין שובר קמיפלגי:
- (א) **תנא קמא סבר**: כותבין שובר.
- (ב) **ורבי יהודה סבר**: אין כותבין שובר.
- (ד) **רב אשי אמר**: מפני שצריך להראותו לבעל חוב שני; דאמר ליה: חזי, גברא דפרע אנא.

עור כדי לעשות כו'.

ארבע שאלות ותשובות:

בעא מיניה רבא מרב נחמן: המוציא עור בכמה? **אמר לו**: **כדתנן**: עור כדי לעשות קמיע.

ב.

המעבדו בכמה? **אמר ליה**: לא שנא.

- דבש: אכילתו שכיחא, רפואתו שכיחא - אזול רבנן בתר רפואתו לחומר.

שאלה ושתי תשובות: אלא מים: מכדי שתייתו - שכיחא, רפואתו לא שכיחא, מאי טעמא אזול רבנן בתר רפואתו לחומר?

- א. **אמר אבוי**: בגלילא שנו.
- ב. **רבא אמר**: אפילו תימא בשאר מקומות, **כדשמואל**, **דאמר שמואל**: כל שקייני - מסו ומטללי, לבר ממיא - דמסו ולא מטללי.

ושאר כל המשקין ברביעית.

תנו רבנן:

- דם וכל מיני משקין ברביעית.
- **רבי שמעון בן אלעזר אומר**: דם כדי לכחול בעין אחת, שכן כוחלין לברקית.
- ומאי נינהו? דמא דתרנגולת ברא.
- **רבן שמעון בן גמליאל אומר**: דם כדי לכחול בו עין אחת, שכן כוחלין ליארוד.
- ומאי ניהו? דמא דכרושתנא.
- **ויסימניך**: גוא לגוא, ברא לברא.

- א. כמה דברים אמורים? במוציא, אבל במצניע - כל שהוא חייב.
 - ב. **רבי שמעון אומר**: כמה דברים אמורים? במצניע, אבל במוציא - אינו חייב אלא ברביעית.
- ומודים **חכמים לרבי שמעון** במוציא שופכין לרשות הרבים - ששיעורן ברביעית.
- קושיא: **אמר מר**: כמה דברים אמורים? במוציא, אבל במצניע - כל שהוא. אטו מצניע לאו מוציא הוא?!

תירוץ: **אמר אבוי**: הכא במאי עסקינן - בתלמיד שאמר לו רבו: לך ופנה לי המקום לסעודה. הלך ופנה לו:

- דבר חשוב לכל - חייב עילויה.
- דבר שאינו חשוב לכל:
- אי אצנעיה רביה - מיחייב עילויה.
- ואי לא - לא מיחייב.

אמר מר: מודים **חכמים לרבי שמעון** במוציא שופכין לרשות הרבים, ששיעורן ברביעית. שופכין למאי חזו?

אמר רבי ירמיה: לגבל בהן את הטיט.

- קושיא ותירוץ: **והתניא**: טיט כדי לעשות בהן פי כור!
- לא קשיא, הא - דמיגבל, הא - דלא מיגבל, לפי שאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור.

משנה

המוציא:

- חבל - כדי לעשות אוזן לקופה.
- א. גמי - כדי לעשות תלמי לנפה ולכברה.
- ב. **רבי יהודה אומר**: כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן.
- נייר - כדי לכתוב עליו קשר מוכסין.
- והמוציא קשר מוכסין - חייב. **עט ע"ב**
- נייר מחוק - כדי לכרוך על צלוחית קטנה של פלייטון.
- עור - כדי לעשות קמיע.
- קלף - כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, שהיא שמע ישראל.
- דיו - כדי לכתוב שתי אותיות.
- כחול - כדי לכחול עין אחת.
- דבק - כדי ליתן בראש השפסף.
- זפת וגפרית - כדי לעשות נקב.
- שעוה - כדי ליתן על פי נקב קטן.
- א. חרסית - כדי לעשות פי כור של צורפי זהב.
- ב. **רבי יהודה אומר**: כדי לעשות פיטפוט.
- סובין - כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב.
- א. סיד - כדי לסוד קטנה שבבנות.
- ב. **רבי יהודה אומר**: כדי לעשות כלכל.
- ג. **רבי נחמיה אומר**: כדי לסוד אונדפי.

- ב.** רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: הנוגע ברצועה - טהור, עד שיגע בקציצה.
- ג.** רבי זכאי משמו אומר: טהור, עד שיגע במזוזה עצמה.
- קושיא ותירוץ: והא מדקתני סיפא: קלף - כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל, מכלל דרישא במזוזה עצמה עסקינן!
- הכי קתני:** קלף ודוכוסטוס שיעורן בכמה? דוכוסטוס - כדי לכתוב עליו מזוזה; קלף - כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, שהיא שמע ישראל.

- אמר רב:** דוכוסטוס - הרי היא כקלף, מה קלף כותבין עליו תפילין - אף דוכוסטוס כותבין עליו תפילין.
- קושיא ותירוץ: **תנן:** קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין, שהיא שמע ישראל. קלף אין, דוכוסטוס לא! למצוה.
- קושיא ותירוץ: **תא שמע:** הלכה למשה מסיני: תפילין על הקלף, ומזוזה על דוכוסטוס. קלף - במקום בשר, דוכוסטוס - במקום שיער! למצוה.
- קושיא ותירוץ: **והתניא:** שינה פסול! אמזוזה.

קושיא ושלשה תירוצים: **והתניא:** שינה - בזה ובזה - פסול!

- א.** אידי ואידי אמזוזה; והא - דכתבינהו אקלף במקום שיער; אי נמי - אדוכוסטוס במקום בשר.
- ב.** **ואיבעית אימא:** שינה בזה ובזה - תנאי היא. **דתניא:**
(א) שינה בזה ובזה - פסול.
(ב) **רבי אחא מכשיר משום רבי אחי בר חנינא; ואמרי לה, משום רבי יעקב ברבי חנינא.**
- ג.** **רב פפא אמר:** רב דאמר כתנא דבי מנשה; דתנא דבי מנשה: כתבה על הנייר ועל המטלית - פסולה; על הקלף ועל הגויל ועל דוכוסטוס - כשרה. כתבה מאי? אילימא מזוזה - מזוזה אקלף מי כתבינן?! אלא לאו - תפילין.
- דתייה: וליטעמין, תפילין אגויל מי כתבינן? אלא, כי תניא ההיא - בספר תורה.

- ראיה לרב: לימא מסייע ליה: כיוצא בו, תפילין שבלו, וספר תורה שבלה - אין עושין מהן מזוזה, לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. טעמא דאין מורידין, הא מורידין - עושין. דכתיבא אמאי? לאו דכתיבא אדוכוסטוס? דתייה: לא, דכתיבא על הקלף.
- קושיא ותירוץ: ומזוזה אקלף מי כתבינן?! אין;
- ראיה: **והתניא:**

- א.** כתבה על הקלף על הנייר ועל המטלית - פסולה.
- ב.** **אמר רבי שמעון בן אלעזר:** רבי מאיר היה כותבה על הקלף, מפני שמשתמרת.
- מסקנה: השתא דאתית להכי, לרב נמי לא תימא דוכוסטוס הרי הוא כקלף. **אלא אימא:** קלף הרי הוא כדוכוסטוס. מה דוכוסטוס כותבין עליו מזוזה - אף קלף כותבין עליו מזוזה.

דיו כדי לכתוב. פ"א

- תנא:** שתי אותיות בדיו, שתי אותיות בקולמוס, שתי אותיות בקלמריין.
- בעי רבא:** אות אחת בדיו, אות אחת בקולמוס, אות אחת בקלמריין מהו? **תיקו.**
- (א) אמר רבא:** הוציא שתי אותיות, וכתבן כשהוא מהלך - חייב, כתיבתן זו היא הנחתן.
- (ב) ואמר רבא:** הוציא אות אחת וכתבה, וחזר והוציא אות אחת וכתבה - פטור.
- (ג) ואמר רבא:** הוציא חצי גרוגרת אחת והניחה, וחזר והוציא חצי גרוגרת אחת והניחה, ראשונה נעשה כמי שקלטה [כלב] או שנשרפה - ופטור.
- (ד) ואמר רבא:** הוציא חצי גרוגרת אחת והניחה, וחזר והוציא חצי גרוגרת והעבירה דרך עליה - חייב.
- ו** ואמאי? הא לא נח! כגון שהעבירה תוך שלשה.
- והאמר רבא:** תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו!
- ו** לא קשיא, כאן - בזרק, כאן - במעביר.

ג.

לעבדו בכמה? **אמר ליה:** לא שנא.

שאלה ותשובה: ומנא תימרא?

- כדתנן:** המלבן, והמנפץ, והצובע, והטווה - שיעורו כמלא רוחב הסיט כפול. והאורג שני חוטין - שיעורו כמלא רוחב הסיט.
- אלמא, כיון דלטווייה קאי - שיעורא כטווי; הכא נמי, כיון דלעבדו קאי - שיעורו כמעובד.

ד.

ושלא לעבדו, בכמה? **אמר ליה:** לא שנא.

חמש קושיות על רב נחמן:

ולא שני בין מעובד לשאינו מעובד?!

- איתיביה:** המוציא סמנין שרויין - כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא.
- ואילו בסמנין שאינן שרויין, **תנן:** קליפי אגוזים, וקליפי רמונין, סטיס, ופואה - כדי לצבוע בהן בגד קטן לפי סבכה!
- תירוץ: הא איתמר עלה: **אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו:** לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן דוגמא לאירא.

ה.

- והרי זרעוני גינה, דמקמי דזרעינהו **תנן:** זרעוני גינה - פחות מכגרוגרת.
- רבי יהודה בן בתירא אומר:** חמשה.
- ואילו בתר דזרעינהו **תנן:** זבל וחול הדק;
- א.** כדי לזבל בו קלח של כרוב, **דברי רבי עקיבא.**
- ב.** **וחכמים אומרים:** כדי לזבל כרישא!
- תירוץ: הא איתמר עלה: **אמר רב פפא:** הא - דזריע, הא - דלא זריע, לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה.

ו.

- והרי טיט, דמקמי דליגבליה **תניא:** מודים **חכמים לרבי שמעון** במוציא שופכין לרשות הרבים, ששיעורן ברביעית.
- והיונין בה, שופכין למאי חזו? **ואמר רבי ירמיה:** לגבל בהן את הטיט.
- ואילו בתר דגבליה **תניא:** טיט - כדי לעשות בהן פי כור!
- תירוץ: התם נמי כדאמרן: לפי שאין אדם טורח לגבל את הטיט לעשות בו פי כור.

ז.

- תא שמע:** דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא: שלשה עורות הן: מצה, וחיפה, ודיפתרא;
- א.** מצה - כמשמעו, דלא מליח, ודלא קמיח, ודלא עפיץ.
- וכמה שיעורו? **תני רב שמואל בר רב יהודה:** כדי לצור בו משקולת קטנה.
 - וכמה? **אמר אביי:** ריבעא דריבעא דפומבדיתא.

- ב.** חיפה - דמליח, ולא קמיח ולא עפיץ.
- וכמה שיעורו? **כדתנן:** עור כדי לעשות קמיע.
 - דיפתרא - דמליח וקמיח, ולא עפיץ.
 - וכמה שיעורו? כדי לכתוב עליו את הגט.

- קתני מיהת:** כדי לצור בו משקולת קטנה. **ואמר אביי:** ריבעא דריבעא דפומבדיתא!
- תירוץ: התם - בבישולא.

ח.

והתנן:

- הבגד, שלשה על שלשה - למדרס.
- השק - ארבעה על ארבעה; העור - חמשה על חמשה; מפץ - ששה על ששה, בין למדרס בין למת.
- ותאני עלה:** הבגד והשק והעור, כשיעור לטומאה - כך שיעור להוצאה!

תירוץ: ההוא בקורטובלא. **עט ע"ב**

קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה.

קושיא ותירוץ: **ורמינהו:** קלף ודוכוסטוס - כדי לכתוב עליו מזוזה!

- מאי מזוזה? מזוזה שבתפילין.
- תמיה וישובה: וקרי להו לתפילין מזוזה?! אין;

ראיה: **והתניא:**

- א.** רצועות תפילין עם התפילין - מטמאות את הידים; בפני עצמן - אין מטמאות את הידים.

ונפקא ערעיתא מן כותלא ומחתייה באנדיפי, ומית. ואמרו ליה: מן דיליה דא ליה.

משנה

- אדמה:
- א. כחותם המרצופין, **דברי רבי עקיבא**.
- ב. **וחכמים אומרים**: כחותם האירות.
- זבל וחול הדק:
- א. כדי לזבל קלח של כרוב, **דברי רבי עקיבא**.
- ב. **וחכמים אומרים**: כדי לזבל כרישא.
- חול הגס - כדי ליתן על מלא כף סיד.
- קנה - כדי לעשות קולמוס.
- ואם היה עבה או מרוסס - כדי לבשל בו ביצה קלה שבביצים, טרופה ונתונה באילפס.

גמרא

על מלא כף סיד.

תנא: כדי ליתן על פי כף של סידין. מאן תנא דחול מעלי ליה לסיד?

א. **אמר רב חסדא**: **רבי יהודה היא, דתניא**:

- (א) לא יסוד אדם את ביתו בסיד, אלא אם כן עירב בו תבן או חול.
- (ב) **רבי יהודה אומר**: תבן - מותר, חול - אסור, מפני שהוא טרכסיד.
- ב. **רבא אומר**: אפילו תימא **רבנן**, קילקולו זהו תיקונו.

קנה כדי לעשות קולמוס.

תנא: קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו.

בעי רב אשי: קשר העליון או קשר התחתון? **תיקו**.

ואם היה עבה כו'.

תנא: טרופה בשמן ונתונה באילפס.

שאלה ותשובה: **אמר ליה מר בריה דרבינא** לבריה: מי שמיע לך ביצה קלה מאי היא?

- **אמר ליה**: ביעתא דצילצלא.
- דתייה: מאי טעמא? משום דזוטרא, אימא דציפרתא! אישתיק.
- שאלה ותשובה: **אמר ליה**: מידי שמיע לך בהא?
- **אמר ליה**: הכי **אמר רב ששת**: ביצת תרנגולת. ומאי קרו לה ביצה קלה? שיערו חכמים, אין לך ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת.
- שאלה ותשובה: ומאי שנא כל שיעורי שבת כגרוגרת, והכא כביצה?
- **אמר ליה**: הכי **אמר רב נחמן**: כגרוגרת מביצה קלה. **פא ע"א**

משנה

- עצם:
- א. כדי לעשות תרוד.
- ב. **רבי יהודה אומר**: כדי לעשות ממנו חף.
- זכוכית - כדי לגרוו בו ראש הכרכר.
- צרור או אבן:
- א. כדי לזרוק בעוף.
- ב. **רבי אלעזר בר יעקב אומר**: כדי לזרוק בבהמה.

גמרא

קושיא ותירוץ: למימרא דשיעורא **דרבי יהודה** נפיש?! הא קיימא לן דשיעורא **דרבנן** נפיש!

• **אמר עולא**: חפי פותחת.

תנו רבנן: חפי פותחת - טהורין, קבען בפותחת - טמאין. ושל גל, אף על פי שחיברן בדלת וקבען במסמרים - טהורין, שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע.

זכוכית כדי לגרוו בו.

תנא: סכוכית - כדי לפצוע בה שני נימין כאחת.

צרור או אבן כדי לזרוק בעוף, רבי אלעזר כו'.

אמר רבי יעקב, אמר רבי יוחנן: והוא שמרגשת בה.

- וכמה שיעורו? **תניא**: **רבי אלעזר בן יעקב אומר**: משקל עשרה זוז.

תנו רבנן:

- א. הוציא חצי גרוגרת, וחזר והוציא חצי גרוגרת, בהעלם אחד - חייב, בשתי העלמות - פטור.
- ב. **רבי יוסי אומר**: בהעלם אחד לרשות אחד - חייב, לשתי רשויות - פטור. (א) **אמר רבה**: והוא שיש חיוב חטאת ביניהם. אבל כרמלית - לא. (ב) **אבוי אמר**: אפילו כרמלית, אבל פיסלא - לא. (ג) **ורבא אמר**: אפילו פיסלא.
- ואזדא **רבא** לטעמיה, **דאמר רבא**: רשות שבת - כרשות גיטין דמיא.

כחול כדי לכחול עין אחת.

עין אחת, הא לא כחלי! **אמר רב הונא**: שכן צנועות כוחלות עין אחת.

מיתיבי: **רבי שמעון בן אלעזר אומר**: כחול, אם לרפואה - כדי לכחול עין אחת. אם לקשט - בשתי עינים!

- תרגמא **הילל בריה דרבי שמואל בר נחמני**: כי תניא ההוא - בעירניות.

שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן.

תנא: כדי ליתן על פי נקב קטן של יין.

דבק כדי ליתן בראש השפסף.

תנא: כדי ליתן בראש שפסף שבראש קנה של צידיין.

זפת וגפרית כדי לעשות כו'.

תנא: כדי לעשות נקב קטן.

חרסית כדי לעשות פי כור כו'.

למימרא דשיעורא **דרבי יהודה** נפיש?! הא קיימא לן דשיעורא **דרבנן** נפיש!

דתנן: **רבי יהודה אומר**: כדי ליטול הימנו מדת מנעל לקטן!

- **אימא**: כדי לסוד פיטפוט כירה קטנה.

(סובין - כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב). **פ"ע"ב**

תנו רבנן: המוציא שיער - כדי לגבל בו את הטיט; טיט - לעשות פי כור של צורפי זהב; סיד - כדי לסוד.

- **תנא**: כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות.

אמר רב יהודה אמר רב: בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו לשנים:

- בנות עניים - טופלות אותן בסיד.
- בנות עשירים - טופלות אותן בסולת.
- בנות מלכים - טופלות אותן בשמן המור,
- שנאמר: "עשה **זרשים בשמן המור**".

מאי שמן המור?

א. **רב הונא בר חייא אמר**: סטכת.

ב. **רב ירמיה בר אבא אמר**: שמן זית שלא הביאה שליש.

תניא: **רבי יהודה אומר**: אנפיקנון - שמן זית שלא הביאה שליש.

- ולמה סכין אותו? שמשיר את השיער, ומעדן הבשר.

שבטא: **רב ביבי** הוא ליה ברתא, טפלה אבר אבר, שקל בה ארבע מאות זוזי. הוה ההוא נכרי שבבבותיה, הוא ליה ברתא טפלה בחד זימנא - ומתה. אמר: קטל **רב ביבי** לברתי.

- **אמר רב נחמן**: **רב ביבי** דשתי שיכרא - בעיין בנתיה טפלא, אנן דלא שתנין שיכרא - לא בעיין בנתן טפלא.

רבי יהודה אומר: כדי לסוד כלכול.

מאי כלכול ומאי אנדיפי? **אמר רב**: צידעא ובת צידעא.

קושיא ותירוץ: למימרא דשיעורא **דרבי יהודה** נפיש?! הא קיימא לן דשיעורא **דרבנן** נפיש!

- זוטא **מדרבנן**, ונפיש **מדברי נחמיה**.

מיתיבי: **אמר רבי**: נראין דברי **רבי יהודה** בחבוט, ודברי **רבי נחמיה** בביצת הסיד. ואי סלקא דעתך צידעא ובת צידעא, אידי ואידי חבוט!

- אלא **אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי**: אאנדיפא.

מתקיף לה רב כהנא: וכי אדם עושה מעותיו אנפרות!

- אלא **אמר רב כהנא**: שנתות; **כדתנן**: שנתות היו בהין, עד כאן לפר, עד כאן לאיל, עד כאן לכבש.

• **ואיבעית אימא**: מאי אנדיפא - אפותא.

- וכי הא דהוא בר גליל דאיקלע לבבל, דאמרו ליה: קום דרוש לנו במעשה מרכבה. אמר להו: אדרוש לכו כדדרש **רבי נחמיה** לחבריה,

- א. אמר להו **רב נתן בר אושעיא**: גברא רבה אמר מילתא, נימא בה טעמא: לא מיבעיא בחול - דאסור, אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו - שפיר דמי, קא משמע לן.
- ב. **רבא** מתני לה משום השרת נימין.
- וקשיא ליה **דרבי יוחנן אדרבי יוחנן**: מי אמר **רבי יוחנן** אסור לקנח בחרס בשבת?! אלמא, דבר שאין מתכוין - אסור; **והאמר רבי יוחנן**: הלכה כסתם משנה, **ותנן**: נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק!
- מסקנא: אלא מחזורתא **כדרב נתן בר אושעיא**.

מאי כשפיים?

שבתא: **כי הא דרב חסדא ורבה בר רב הונא** הוו קא אזלי בארבא; אמרה להו ההיא מטרוניתא: אותבן בהדיינו, ולא אותבוה. אמרה איהי מילתא - אסרתה לארבא. אמרו אינהו מילתא - שרויהא. אמרה להו: מאי איעביד לכו, **פב ע"א** דלא מקנח לכו בחספא, ולא קטיל לכו כינא אמנייכו, ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכישא דאסיר גינאה.

אמר ליה רב הונא לרבה בריה: מאי טעמא לא שכיחת קמיה **דרב חסדא** דמחדדן שמעתיה?

אמר ליה: מאי איזיל לגביה? דכי אזילנא לגביה מותיב לי במילי דעלמא!
אמר לי: מאן דעייל לבית הכסא לא ליתיב בהדיא, ולא ליטרח טפי, דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב, דילמא משתמטא שיני דכרכשתא ואתי לידי סכנה.
אמר ליה: הוא עסיק בחיי דברייתא, ואת אמרת במילי דעלמא?! כל שכן, זיל לגביה.

א.

היו לפניו צרור וחרס:

- א. **רב הונא אמר**: מקנח בצרור, ואין מקנח בחרס.
ב. **ורב חסדא אמר**: מקנח בחרס, ואין מקנח בצרור.
מיתביב: היו לפניו צרור וחרס - מקנח בחרס ואין מקנח בצרור, תיובתא **דרב הונא**!

- **תרגומא רפרם בר פפא קמיה דרב חסדא, אליבא דרב הונא**: באוגני כלים.

ב.

היו לפניו צרור ועשבים, **רב חסדא ורב המנונא**:

- א. **חד אמר**: מקנח בצרור, ואין מקנח בעשבים.
ב. **וחד אמר**: מקנח בעשבים, ואין מקנח בצרור.
מיתביב: המקנח בדבר שהאור שולטת בו - שיניו התחתונות נושרות!
• לא קשיא, הא - בלחין, הא ביבשין.

ג.

הנצרך לפנות ואינו נפנה, **רב חסדא ורבינא**:

- א. **חד אמר**: רוח רעה שולטת בו.
ב. **וחד אמר**: רוח זוהמא שולטת בו.
באיה: **תניא** כמאן דאמר רוח זוהמא שולטת בו, **דתניא**: הנצרך לנקביו ואוכל, דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו, וזו היא תחלת רוח זוהמא.

הוצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות:

- א. **אמר רב חסדא**: יעמוד וישב, יעמוד וישב.
ב. **רב חנן מנהרדעא אמר**: יסתלק לצדדין.
ג. **רב המנונא אמר**: ימשמש בצרור באותו מקום.
ד. **ורבנן אמרי**: יסיח דעתו.

קושיא ותירוץ: **אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי**: כל שכן, דכי מסח דעתיה לא מפני!

- **אמר ליה**: יסיח דעתו מדברים אחרים.

אמר רב ירמיה מדיפתא: לדידי חזי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב, עד דשפך כקדרה.

תנו רבנן: הנכנס לסעודת קבע - יהלך עשר פעמים של ארבע אמות. **ואמרי לה**: ארבע פעמים של עשר אמות, ונפנה ונכנס וישב במקומו.

משנה

חרס:

- א. כדי ליתן בין פצים לחברו, **דברי רבי יהודה**.
ב. **רבי מאיר אומר**: כדי לחתות בו את האור.
ג. **רבי יוסי אומר**: כדי לקבל בו רביעית.

שאלה ותשובה: זונין על לבי מדרשא, אמר להו: רבותי, אבנים של בית הכסא שיעורן בכמה?

- אמרו לו: כזית כאגוז וכביצה.

תמיה ומסקנא: אמר להו: וכי טורטני יכניס?! נמנו וגמרנו: מלא היד. **תניא**:

- א. **רבי יוסי אומר**: כזית כאגוז וכביצה.
ב. **רבי שמעון ברבי יוסי אומר משום אביו**: מלא היד.
תנו רבנן: שלוש אבנים מקורזלות - מותר להכניס לבית הכסא. וכמה שיעורן?

- א. **רבי מאיר אומר**: כאגוז.

- ב. **רבי יהודה אומר**: כביצה.

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: כמחלוקת כאן, כך מחלוקת באתרוג.

קושיא ותירוץ: התם מותניתין הכא ברייתא!

- אלא, כמחלוקת באתרוג כך מחלוקת כאן.

אמר רב יהודה: אבל לא את הפאייס. מאי פאייס? **אמר רבי זירא**: כרשיני בבלייתא.

אמר רבא: אסור למשמש בצרור בשבת, כדרך שממשמש בחול.

מתקיף לה מר זוטרא: ליסתכן?! כלאחר יד.

אמר רבי ינאי: אם יש מקום קבוע לבית הכסא - מלא היד, אם לאו - כהכרע.

מדוכה קטנה של בשמים, **אמר רב ששת**: אם יש עליה עד - מותר.

מיתביב: עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות, ואלו הן:

- האוכל עלי קנים, ועלי גפנים, ולולבי גפנים, ומוריגי בהמה בלא מלח, ושדרו של דג, ודג מליח שלא בישל כל צורכו, והשותה שמרי יין.
- והמקנח בסיד, ובחרסית, בצרור שקינח בו חברו.
- **ויש אומרים**: אף התולה עצמו בבית הכסא!
- לא קשיא, הא - בלח, הא - ביבש.
- **ואיבעית אימא**: כאן - מצד אחד, וכאן - משני צדדין.
- **ואיבעית אימא**: הא - דידיה, הא - דחבריה.

שאלה ותשובה: **אמר ליה אבבי לרב יוסף**: ירדו עליה גשמים ונשטשטשו, מהו? • **אמר ליה**: אם היה רישומן ניכר - מותר.

בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב פא ע"ב חסדא: מהו להעלותם אחריו לגג?

אמר ליה: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.

קושיא ותירוץ: יתיב **מרימר** וקאמר לה להא שמעתא, **איתביה רבינא למרימר**:

- א. **רבי אליעזר אומר**: נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו.

- ב. **וחכמים אומרים**: לא יטול אלא מן האבוס של בהמה!

- הכי השתא! התם - אדם קובע מקום לסעודה, הכא - אדם קובע מקום לבית הכסא?

אמר רב הונא: אסור לפנות בשדה ניר בשבת. מאי טעמא?

אילימא משום דוושא, אפילו בחול נמי!

ואלא משום עשבים. **והאמר ריש לקיש**: צרור שעלו בו עשבים - מותר לקנח בה, והתולש ממנה בשבת - חייב חטאת!

- אלא, דילמא נקיש מעילאי, ושדא לתתאי, ומיחייב משום **דרבה**;

דאמר רבה: היתה לו גומא וטממה:

- בבית - חייב משום בונה,

- בשדה - חייב משום חורש.

גופא: **אמר ריש לקיש**: צרור שעלו בו עשבים - מותר לקנח בה, והתולש ממנה בשבת - חייב חטאת.

אמר רב פפי: שמע מינה **מדריש לקיש**, האי פרפיסא - שרי לטלטולי.

מתקיף לה רב כהנא: אם אמרו לצורך, יאמרו שלא לצורך?!

אמר אביי: פרפיסא, הואיל ואתא לידן לימא ביה מילתא: היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתדות - מיחייב משום תולש, היה מונח על גבי יתדות והניחו על גבי קרקע - חייב משום נוטע.

אמר רבי יוחנן: אסור לקנח בחרס בשבת. מאי טעמא?

- אילימא משום סכנה, אפילו בחול נמי!

- ואלא משום כשפים, אפילו בחול נמי לא!

- ואלא משום השרת נימין, דבר שאין מתכוין הוא!

קושיא על רבה: מיתבי:

א. עבודה זרה כשרץ, ומשמשיה כשרץ.

ב. **רבי עקיבא אומר:** עבודה זרה כנדה, ומשמשיה כשרץ.

בשלמא לרבי אלעזר נחא, אלא לרבה קשיא!

תירוץ: אמר לך רבה: מי אלימא ממתניתין, דקתני: עציזי ואבניזי ועפריו - מטמאין כשרץ; ואוקימנא, מאי כשרץ? דלא מטמאין באבן מסמא. הכא נמי, דלא מטמאין באבן מסמא.

קושיא נוספת על רבה: מיתבי:

א. נכרי ונכרית, עבודה זרה ומשמשיה - הן ולא היסטן.

ב. **רבי עקיבא אומר:** הן והיסטן.

בשלמא לרבי אלעזר - נחא, אלא לרבה - קשיא!

תירוץ: אמר לך רבה: וליטעמין, נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן? **והתניא:** "דבר אל בני ישראל" וגו', 'בני ישראל' - מטמאין בזיבה, ואין נכרים מטמאין בזיבה; אבל גזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהן!

א. אלא רבה מתרץ לטעמיה:

(א) נכרי ונכרית - הן והיסטן, ואבן מסמא שלהן. עבודה זרה - היא והיסטה, אבל לא אבן מסמא שלה.

(ב) **רבי עקיבא אומר:** עבודה זרה - היא והיסטה, ואבן מסמא שלה.

ב. **ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה:**

(א) נכרי ונכרית - הן והיסטן, ואבן מסמא שלהן. עבודה זרה - היא ולא היסטתה.

(ב) **ורבי עקיבא אומר:** עבודה זרה היא והיסטה.

מתקיף לה רב אשי: מאי 'הן'?

אלא אמר רב אשי: **הכי קאמר:**

א.

■ נכרי ונכרית: בין הן שהסיטו את אחרים, ובין אחרים שהסיטו אותן - טמאים.

■ עבודה זרה: שהסיטה אחרים - טהורין, אחרים שהסיטו אותה - טמאים.

■ משמשיה: בין הן שהסיטו את אחרים, ובין אחרים שהסיטו אותן - טהורים.

ב. **רבי עקיבא אומר:**

■ נכרי ונכרית ועבודה זרה: בין הן שהסיטו את אחרים, ובין אחרים שהסיטו אותן - טמאים.

■ משמשיה: בין הן שהסיטו אחרים, ובין אחרים שהסיטו אותן - טהורין.

קושיא ותירוץ: עבודה זרה, בשלמא אחרים שהסיטו אותה - משכחת לה, אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת לה?

• **אמר רמי בריה דרב ייבא:** כדתני: הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה, כרע הזב - טמאין, **פג ע"ב** כרעו הן - טהורין.

כמאן אזלא הא דתניא: כל הטמאות המסיטות - טהורות, חוץ מהיסטו של זב, שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה.

לימא דלא **כרבי עקיבא**, דאי **כרבי עקיבא**, איכא נמי עבודה זרה!

• אפילו תימא **רבי עקיבא**, תנא זב וכל דדמי ליה.

בעי רב חמא בר גוריא: עבודה זרה ישנה לאברים, או אינה לאברים?

בירור השאלה: היכא דהדיט יכול להחזירה, לא תיבעי לך, דכמאן דמחברת דמי. כי תיבעי לך, היכא דאין הדיט יכול להחזירה, מאי?

ידי השאלה: כיון דאין הדיט יכול להחזירה, כמאן דמתברא דמי; או דילמא, הא לא מחסרה!

ואיכא דבעי לה להך גיסא:

בירור השאלה: היכא דאין הדיט יכול להחזירה, לא תיבעי לך דכמאן דמתברא דמי. כי תבעי לך, היכא דהדיט יכול להחזירה, מאי?

ידי השאלה: כיון דהדיט יכול להחזירה, כמאן דמחברא דמי; או דילמא, השתא מיהא קשלפה ושריא? **תיקו.**

בעי רב אחדבוי בר אמי: עבודה זרה פחותה מכזית, מהו?

בירור השאלה: **מתקיף לה רב יוסף:** למאי? אלימא לענין איסורא; לא יהא אלא זבוב בעל עקרין, **דתניא:** "וישימו להם בעל ברית לאלהים" - זה זבוב בעל עקרין; מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו, ומניחה בתוך כיסו. כיון שזוכרה, מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה. אלא לענין טומאה, מאי?

ידי השאלה: כיון דאיתקיש לשרץ, מה שרץ בכעדה - אף עבודה זרה נמי בכעדה. או דילמא, הא איתקיש למת, מה מת בכזית - אף עבודה זרה בכזית?

אמר רבי מאיר: אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, "לא

ימצא במכתו ארש ללחות אש מיקר".

אמר ליה רבי יוסי: משם ראייה? "ולאשוף מים מגבא".

גמרא

קושיא ותירוץ: מסתברא - שיעורא **דרבי יוסי** נפיש, ומקרא - שיעורא **דרבי מאיר** נפיש! דאי סלקא דעתך שיעורא **דרבי יוסי** נפיש, לייט לה במנא זוטרא והדר לייט לה במנא רבה?

• **אמר אביי:** מתניתין נמי, לחתות אש מיקדה גדולה.

רבי יוסי אומר: משם ראייה.

שפיר קאמר ליה **רבי יוסי לרבי מאיר!**

• **ורבי מאיר,** לא מיעביא **קאמר:** לא מיעביא מידי דחשיב לאינשי דלא לישתכח ליה, אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי - לא לישתכח ליה.

הדרן עלך המוציא יין

משנה

אמר רבי עקיבא: מניין לעבודה זרה שמטמאה במשא כנדה?

שנאמר: "תזרם כמו דוה צא תאמר לו"; מה נדה מטמאה במשא - אף עבודה זרה מטמאה במשא.

גמרא

תנן התם: מי שהיה כותלו סמוך לעבודה זרה ונפל - אסור לבנותו. כיצד יעשה? כונס לתוך שלו ארבע אמות, ובונה. **פג ע"ב** היה שלו ושל עבודה זרה - נידון מחצה על מחצה.

א. אבניו ועציו ועפריו מטמאים כשרץ, שנאמר: "שקץ תשקצנו" וגו'.

ב. **רבי עקיבא אומר:** כנדה, שנאמר: "תזרם כמו דוה", מה נדה מטמאה במשא - אף עבודה זרה מטמאה במשא.

אמר רבה: "תזרם" דאמר קרא - נכרינהו מינך כזר, "צא תאמר לו" - הכנס אל תאמר לו.

א.

ואמר רבה: במשא - דכולי עלמא לא פליגי דמטמאה, דהא אתקש לנדה. כי פליגי - באבן מסמא:

א. **רבי עקיבא סבר:** כנדה: מה נדה מטמאה באבן מסמא, אף עבודה זרה מטמאה באבן מסמא.

ב. **ורבנן סברי:** כשרץ: מה שרץ לא מטמא באבן מסמא, אף עבודה זרה לא מטמאה באבן מסמא.

(א) **ולרבי עקיבא,** למאי הלכתא איתקש לשרץ? למשמשיה.

(ב) **ולרבנן,** למאי הלכתא איתקש לנדה? למשא.

קושיא לרבנן ותירוץ: ולוקשה רחמנא לנבלה!

• אין הכי נמי. אלא, מה נדה אינה לאברין - אף עבודה זרה אינה לאברין.

קושיא ותירוץ: ואלא הא **דבעי רב חמא בר גוריא:** עבודה זרה ישנה לאברין, או אינה לאברין? תיפשוט ליה מהא, **דלרבנן** אינה לאברין!

• **רב חמא בר גוריא** אליבא **דרבי עקיבא** בעי לה.

ב.

ורבי אלעזר אומר: באבן מסמא - דכולי עלמא לא פליגי דלא מטמאה; כי פליגי - במשא:

א. **רבי עקיבא סבר:** כנדה, מה נדה מטמאה במשא - אף עבודה זרה מטמאה במשא.

ב. **ורבנן סברי:** כשרץ, מה שרץ לא מטמא במשא - אף עבודה זרה לא מטמאה במשא.

(א) **ורבי עקיבא,** למאי הלכתא איתקש לשרץ? למשמשיה.

(ב) **ורבנן,** למאי הלכתא איתקש לנדה? מה נדה אינה לאברים - אף עבודה זרה אינה לאברים. **פג ע"א**

קושיא ותירוץ: **ורבי עקיבא,** למאי הלכתא איתקש לנדה? למשא; לוקשיה לנבלה!

• אין הכי נמי, אלא, מה נדה אינה לאברין - אף עבודה זרה אינה לאברין.

קושיא ותירוץ: אלא הא **דבעי רב חמא בר גוריא:** עבודה זרה ישנה לאברים או אינה לאברים? תיפשוט ליה מהא בין **לרבנן** בין **לרבי עקיבא** דאינה לאברים!

• **רב חמא בר גוריא כרבה** מתני, ובעי לה אליבא **דרבי עקיבא.**

ב. דבי רבי ישמעאל תנא: "כמשכב נרתה יהיה לה" - מקיש משכבה לה; מה היא - אית לה טהרה במקוה, אף משכבה נמי - אית לה טהרה במקוה, לאפוקי כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה.

מתניב רבי אילעא: מפץ במת מנין? **פד ע"ב** ודין הוא: ומה פכין קטנים שטהורין בזב - טמאים במת, מפץ שטמא בזב - אינו דין שיהא טמא במת?! **סיוס הקושיא:** ואמאי, הא לית ליה טהרה במקוה! **תירוץ:** אמר ליה רבי חנינא: שאני התם - הואיל ואיכא במינו.

אמר ליה: רחמנא ליצולן מהאי דעתא! אדרבה, רחמנא ליצולן מדעתא דידך! **ביאור טעמו של ר' חנינא:** וטעמא מאי? תרי קראי כתיבי, כתיב: "ואיש אשר יגע במשכבו", וכתביב: "וכל המשכב אשר ישכב עליו הוב יטמא". הא כיצד?
 • יש במינו - אף על גב דלית ליה טהרה במקוה,
 • אין במינו - מקיש משכבו לו.

ג. רבא אמר: מדרס כלי חרס טהור מהכא: "וכל כלי פתול אשר אין צמיד פתיל עליו", הא יש צמיד פתיל עליו - טהור הוא, מי לא עסקינן דיחדניהו לאשתו נדה, וקאמר רחמנא - טהור.

משנה

מנין לערוגה, שהיא ששה על ששה טפחים, שזורעין בתוכה חמשה זרעונים, ארבעה על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע? שנאמר: "כי כארץ תוציא צמחה, וכגנה זרועיה תצמוח", "זרעה" לא נאמר, אלא "זרועיה".

גמרא

שאלה ותשובה: מאי משמע? אמר רב יהודה: "כי כארץ תוציא צמחה": "תוציא" - חד, "צמחה" - חד, הרי תרי; "זרועיה" - תרי, הא ארבע; "תצמוח" - חד, הא חמשה. **פה ע"א** וקים להו לרבנן, דחמשא בשיתא לא ינקי מהדדי.

שאלה: ומנלן דהא דקים להו לרבנן מילתא היא?
תשובה: דאמר רבי חיאי בר אבא אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: "לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים" - גבול שגבלו ראשונים לא תסיג.

ביאור: מאי גבלו ראשונים? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: דכתיב: "אלה בני שעיר החרף ישיבי הארץ"; אטו כולי עלמא יושבי רקיע נינהו? אלא שהיו בקיאינן בישובה של ארץ, שהיו אומרים: מלא קנה זה - לזית, מלא קנה זה - לגפנים, מלא קנה זה - לתאנים. ו'חורף' שמריחים את הארץ. ו'חורף' אמר רב פפא: שהיו טועמין את הארץ כחויא.
רב אחא בר יעקב אמר: 'חורף' - שנעשו בני חורין מנכסיהן.

אמר רב אסי: ערוגה - תוכה ששה, חוץ מגבוליה.

תניא נמי הכי: ערוגה - תוכה ששה.

גבוליה בכמה? **כדתנן:** רבי יהודה אומר: רוחב - כמלא רוחב פרסה.

ביאור: אמר רבי זירא, ואיתימא רבי חנינא בר פפא: מאי טעמא דרבי יהודה? דכתיב: "השקית ברגלך כגן הירק", מה רגל טפח - אף גבול נמי טפח. **א.**

אמר רב: ערוגה בחורבה שנינו.

קושיא ותירוץ: והאיכא מקום קרנות!

• **אמרי בי רב משמיה דרב:** בממלא את הקרנות.

קושיא ותירוץ: וליזרע מאבראי, ולא לימלי מגואי! **פה ע"ב**

• גזירה שמא ימלא את הקרנות.

קושיא ותירוץ: ולא יהא אלא ראש תור ירק! מי לא תנן: היה ראש תור ירק נכנס לתוך שדה אחר - מותר, מפני שנראה סוף שדה!

• אין ראש תור בערוגה.

ב.

ושמואל אמר: ערוגה בין הערוגות שנינו.

קושיא ותירוץ: והא קא מיתערבי בהדדי! בנוטה שורה לכאן, ושורה לכאן.

אמר עולא: בעו במערבא: הפקיע תלם אחד על פני כולה מהו?

א. אמר רב ששת: בא ערבוב וביטל את השורה.

ב. רב אסי אמר: אין עירובו מבטל את השורה.

קושיא על רב אסי ותירוץ: איתיביה רבינא לרב אסי:

■ הנוטע שתי שורות של קישואין, שתי שורות של דילועין, שתי שורות של פול המצרי - מותר.

פשיטת האיבעיא: אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא: תא שמע: דתניא: עבודה זרה פחותה מזכית - אין בה טומאה כל עיקר, שנאמר: "וישליך את עפרה על קבר בני העם". מה מת בכזית - אף עבודה זרה בכזית.

קושיא: ורבנן, למאי הלכתא איתקש לשרץ? דלא מטמא במשא; לנדה? דאינה לאברין; למת? דלא מטמא בכעדה.

אימא לחומרא: למאי הלכתא אקשה רחמנא לשרץ? לטמויי בכעדה; לנדה? לטמויי באבן מסמא; אקשה רחמנא למת? לטמויי באהל!

תירוץ: טומאת עבודה זרה דרבנן היא, וקולא וחומרא - לקולא מקשינן, לחומרא לא מקשינן.

משנה

מנין לספינה שהיא טהורה? שנאמר: "דרך אניה בלב ים".

גמרא

ביאור הלימוד: פשיטא, אניה בלב ים היא! הא קא משמע לן:

א. כים, מה ים טהור - אף ספינה טהורה.

ב. תניא: חניניה אומר: נלמדה משק, מה שק מיטלטל מלא וריקן - אף כל מיטלטל מלא וריקן, לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן. מאי בינייהו?

א איכא בינייהו ספינה של חרס:

(א) מאן דאמר: "אניה בלב ים", הא נמי בלב ים היא.

(ב) למאן דאמר: כשק - הנך דכתיבי גבי שק, דאי מיטלטלת מלא וריקן - אין, אי לא - לא; אבל ספינה של חרס - אף על גב דאינה מיטלטלת מלא וריקן.

ב אי נמי, ספינת הירדן:

(א) למאן דאמר: "אניה בלב ים" היא - הא נמי "אניה בלב ים" היא.

(ב) למאן דאמר מיטלטלת מלא וריקן - הא נמי מיטלטלת מלא וריקן.

• **דאמר רבי חנינא בן עקביא:** מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה? מפני שטוענים אותה ביבשה, ומורידין אותה למים.

אמר רב יהודה אמר רב: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש, ואפילו שעה אחת; שהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש, ולא נתגלה טעמה, עד שבא רבי חנינא בן עקביא ופירשה.

א. אמר רבי יונתן: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה, ואפילו בשעת מיתה, שנאמר: "זאת התורה אדם כי ימות באהל" - אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה.

ב. אמר ריש לקיש: אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר: "זאת התורה אדם כי ימות באהל".

אמר רבא: **פד ע"א** ולחנניא, טילטול על ידי שוורים שמיא טילטול.

האיה: דתנן: שלש עגלות הן: עשויה כקתידרא - טמאה מדרס, כמטה - טמאה טמא מת, של אבנים - טהורה מכלום.

• **ואמר רבי יוחנן:** ואם יש בה בית קבול רמונים - טמאה טמא מת.

האיה ממשנה: שלש תיבות הן: תיבה שפתחה מצדה - טמאה מדרס, מלמעלה - טמאה טמא מת, והבאה במדה - טהורה מכלום.

תנו רבנן: מדרס כלי חרס - טהור. **רבי יוסי אומר:** אף הספינה. מאי קאמר?

א. אמר רב זביד: הכי קאמר:

(א) מדרס כלי חרס - טהור, ומגעו - טמא; וספינה של חרס - טמאה, כחנניא.

(ב) **רבי יוסי אומר:** אף הספינה טהורה, כתנא דידן.

קושיא על רב זביד: מתקיף לה רב פפא: מאי אף?

ב. אלא אמר רב פפא: הכי קאמר:

(א) מדרס כלי חרס - טהור, ומגעו - טמא; ושל עץ, בין מדרסו ובין מגעו - טמא; וספינת הירדן - טהורה, כתנא דידן.

(ב) **רבי יוסי אומר:** אף הספינה טמאה; כחנניא.

ומדרס כלי חרס מנלן דטהור?

א. אמר חזקיה: דאמר קרא: "ואיש אשר יגע במשכבו" - מקיש משכבו לו; מה הוא - אית ליה טהרה במקוה, אף משכבו נמי - אית ליה טהרה במקוה.

אמר רבי חייא ברבי אבא אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא, ד. אבל חכמים אומרים: שש עונות שלמות בעינין.

אמר רב חסדא: מחלוקת - שפירשה מן האשה, אבל פירשה מן האישי - טמאה כל זמן שהיא לחה.

מתניב רב ששת: "וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע" - פרט לשכבת זרע שהיא סרוחה. מאי לאו, שפירשה מן האישי? לא, שפירשה מן האשה.

בעי רב פפא: שכבת זרע של ישראל במעי נכרית, מהו?

צדדי האיביעא: ישראל דדאיגי במצות - חביל גופייהו, נכרים דלא דאיגי במצות - לא; או דילמא, כיון דאכלין שקצים ורמשים - חביל גופייהו?

איביעא נוספת: ואם תמצוי לומר: כיון דאכלי שקצים ורמשים - חביל גופייהו, במעי בהמה מהו?

צדדי האיביעא: אשה היא דאית לה פרוזדור - מסרחת, אבל בהמה דלית לה פרוזדור - לא; או דילמא: לא שנא? תיקו.

תנו רבנן: בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל. רבי יוסי אומר: בשבעה בו.

אמר רבא:

דכולי עלמא, בראש חדש אתו למדבר סיני; כתיב הכא: "ביום הזה בא מדבר סיני", וכתיב התם: "האורש הזה לכם ראש וארשים", מה להלן - ראש חדש, אף כאן - ראש חדש.

ודכולי עלמא - בשבת ניתנה תורה לישראל; כתיב הכא: "זכור את יום השבת לקדשו", וכתיב התם: "ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה", מה להלן - בעצומו של יום, אף כאן - בעצומו של יום.

כי פליגי - בקביעת דירחא;

א. רבי יוסי סבר: בחד בשבא - איקבע ירחא.

(א) ובחד בשבא לא אמר להו ולא מידי, משום חולשא דאורחא.

(ב) בתרי בשבא - אמר להו: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים". פז ע"א

(ג) בתלתא - אמר להו מצות הגבלה.

(ד) בארבעה - עבוד פרישה.

ב. ורבנן סברי: בתרי בשבא - איקבע ירחא.

(א) בתרי בשבא לא אמר להו ולא מידי, משום חולשא דאורחא.

(ב) בתלתא - אמר להו: "ואתם תהיו לי".

(ג) בארבעה - אמר להו מצות הגבלה.

(ד) בחמישה - עבוד פרישה.

מיתבי: "וקרשתם היום ומולד", קשיא לרבי יוסי!

אמר לך רבי יוסי: יום אחד הוסיף משה מדעתו, דתניא: שלשה דברים עשה משה מדעתו, והסכים הקדוש ברוך הוא עמו: הוסיף יום אחד מדעתו, ופירש מן האשה, ושבר את הלוחות.

(א) הוסיף יום אחד מדעתו. מאי דריש? "היום ומולד" - היום כמחר, מה למחר - לילו עמו, אף היום - לילו עמו; ולילה דהאידינא נפקא ליה. שמע מינה, תרי יומי לבר מהאידינא.

• ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו? דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא.

(ב) ופירש מן האשה. מאי דריש? נשא קל וחומר בעצמו. אמר: ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת, וקבע להן זמן - אמרה תורה: "יהיו נכנים" וגו' "אל תגשו"; אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי, ואינו קובע לי זמן - על אחת כמה וכמה.

ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו?

(א) דכתיב: "לך אמר להם שובו לכם לאהליכם", וכתיב בתריה: "ואתה פה עמד עמדי".

(ב) ואית דאמרי: "פה אל פה אדבר בו".

(ג) שבר את הלוחות. מאי דריש? אמר: ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות - אמרה תורה: "וכל בן נכר לא יאכל בו"; התורה כולה כאן, וישראל משומדים - על אחת כמה וכמה.

• ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו? שנאמר: "אשר שברת", ואמר ריש לקיש: יישר כחך ששיברת.

תא שמע: "יהיו נכנים ליום השלישי", קשיא לרבי יוסי!

• הא אמרינן: יום אחד הוסיף משה מדעתו.

תא שמע: שלישי - שלישי בחדש, ושלישי בשבת; קשיא לרבנן!

• אמרי לך רבנן: הא מני? רבי יוסי היא.

• שורה אחת של קישואין, ושורה אחת של דילועין, ושורה אחת של פול המצרי - אסור!

• שאני הכא - דאיכא שראכא.

אמר רב כהנא אמר רבי יוחנן: הרוצה למלאות כל גינתו ירק - עושה ערוגה ששה על ששה, ועוגל בה חמשה, וממלא קרנותיה כל מה שירצה.

קושיא ושני תירוץ: והא איכא דיני ביני וביני!

א. אמרי דבי רבי ינאי: במחריב בין הביניים.

ב. רב אשי אמר: אם היו זרועין שתי - זורען ערב; ערב - זורען שתי.

איתיביה רבינא לרב אשי: עבודת ירק בירק אחר - ששה טפחים, ורואין אותם פז ע"א כטבלא מרובעת. כטבלא הוא דשרי, הא לאו הכי - אסור!

• התם לאקולי בה קולא אחרינא - להתיי ראש תור היוצא הימנה.

משנה

• מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי, שהיא טמאה? שנאמר: "היו נכנים לשלשת ימים".

• מנין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת? שנאמר: "יהיה ביום השלישי בהיותם כאבים".

• מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח? שנאמר: "אם יהו אטאיכם כשנים כשלו ילבינו".

• מנין לסיכה שהיא כשתייה ביום הכפורים? אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר: "ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו".

גמרא

קושיא ושני תירוץ: רישא דלא כרבי אלעזר בן עזריה, סיפא כרבי אלעזר בן עזריה; דאי כרבי אלעזר בן עזריה, טהורה שמענא ליה!

(א) מאן דלא מוקי כתנאי - תנא רישא טהורה, ומוקי לה לכולה כרבי אלעזר בן עזריה.

(ב) ומאן דמוקים כתנאי - רישא רבנן, וסיפא כרבי אלעזר בן עזריה.

תנו רבנן:

א. פולטת שכבת זרע ביום השלישי - טהורה, דברי רבי אלעזר בן עזריה.

ב. רבי ישמעאל אומר: פעמים שהן ארבע עונות, פעמים שהן חמש עונות, פעמים שהן שש עונות.

ג. רבי עקיבא אומר: לעולם חמש. ואם יצאתה מקצת עונה ראשונה - נותנין לה מקצת עונה ששית.

קושיא: אמרו רבנן קמיה דרב פפא, ואמרי לה רב פפא לרבא: בשלמא רבי אלעזר בן עזריה - כרבנן, דאמרי בחמש עביד פרישה. ורבי ישמעאל כרבי יוסי דאמר - בארבע עביד פרישה. אלא רבי עקיבא, כמאן?

תירוב: לעולם כרבי יוסי, כדאמר רב אדא בר אבהו: משה בהשכמה עלה, ובהשכמה ירד.

בהשכמה עלה - דכתיב: "וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני".

בהשכמה ירד - דכתיב: "לך רד ועלית אתה ואהרן עמך".

מקיש ירידה לעלייה, מה עלייה - בהשכמה, אף ירידה - בהשכמה.

קושיא ותירוב: למה ליה למימרא להו? והא אמר רב הונא: ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום!

• הא אמר רבא: אם היה בית אפל - מותר. ואמר רבא ואיתימא רב פפא: תלמיד חכם מאפיל בטליתו - ומותר. פז ע"ב

קושיא ותירוב: והא טבולי יום נינהו!

• אביי בר רבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרווייהו: ניתנה תורה לטבול יום.

יתבי מרימר וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה רבינא למרימר: ניתנה קאמרת, או ראויה קאמרת? אמר ליה: ראויה קאמינא.

קושיא ותירוב: וליטבלו ביני שימשי, וליקבלו תורה ביני שימשי!

• אמר רבי יצחק: "לא בסתר דברתי".

קושיא ותירוב: וליטבלו בצפרא דשבתא, וליקבלו תורה בצפרא דשבתא!

• אמר רבי יצחק: שלא יהא הללו הולכין לקבל תורה, והללו הולכין לטבילה.

בחמישי - בנה מזבח והקריב עליו קרבן, בששי - לא היה לו פנאי. מאי לאו, משום תורה?! לא, משום טורח שבת. דרש ההוא גלילאה עליה **דרב חסדא**: בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי, לעם תליתאי, על ידי תליתאי, ביום תליתאי, בירחא תליתאי. כמאן? **כרבנן**.

"ויתעבו בתולדות ההר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם.

• אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא.
 • אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב: "קִימוּ וקבלוּ היהודים" - קיימו מה שקיבלו כבר.

אמר חזקיה: מאי דכתיב: "משמים השמעת דין, ארץ יראה ושקטה", אם יראה למה שקטה, ואם שקטה למה יראה?
 • אלא, בתחילה - יראה, ולבסוף - שקטה.

ולמה יראה? **כדריש לקיש**, **דאמר ריש לקיש**: מאי דכתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ה"א יתירה למה לי? מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה - אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת. לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרין, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה, ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר וזורב".

אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו - כדאמרן, בחורב פרקו - דכתיב: "ויתנצלו בני ישראל" וגו'.

• **אמר רבי יוחנן**: וכולן זכה משה ונטלן, דסמיך ליה: "ומשה יקח את האהל".
 • **אמר ריש לקיש**: עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר: "ופרוי' ה' ישבון ובאו ציון ברנה, ושמחת עולם על ראשם" - שמחה שמעולם על ראשם.

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב: "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו, לשמע בקול דברו", ברישא עשי, והדר לשמע.

אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב: "כתפוח בעצי היער" וגו'? למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך: מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל - הקדימו נעשה לנשמע.

ההוא צדוקי דחזייה **לרבא** דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבען אצבעתיה דמא.
 אמר ליה: עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפחזותיכו קיימיתו! ברישא איבעיא לכו למשמע; אי מציתו - קבליתו, ואי לא - לא קבליתו.
 אמר ליה: אנן **פח ע"ב** דסגינן בשלימותא - כתיב בן: "תמת ישרים תנאם", הנך אינשי דסגן בעלילותא - כתיב בהו: "וסלף בוגרים ישרם".

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב: "לבבתי אוזותי כלה, לבבתי באות מעיניך"? בתחילה - באחת מעיניך, לכשתעשי - בשתי עיניך.
 • **אמר עולא**: עלובה כלה מזנה בתוך חופתה.
 • **אמר רב מרי ברה דבת שמואל**: מאי קרא? "ער שהמלך במסבו נרד" וגו'.
 • **אמר רב**: ועדיין חביבותא היא גבן, דכתיב: "נתן" ולא כתב 'הסריח'.

תנו רבנן: עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר: "זאהבו כצאת השמש בגברתו".

אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: "ה' יתן אמר המבשרות צבא רב"? כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות.

תני דבי רבי ישמעאל: "כפטיש יפצץ סלע" - מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות, אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות.

אמר רב חננאל בר פפא: מאי דכתיב: "שמעו כי נגידים אדבר"? למה נמשלו דברי תורה כנגיד? לומר לך: מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות - אף דברי תורה יש בהם להמית ולהחיות.

• היינו **דאמר רבא**: למיימינים בה - סמא דחיי, למשמאילים בה - סמא דמותא.

שלישי למאי?

א. לכדתינא: "וישב משה את דברי העם אל ה'", וכתוב: "ויגר משה את דברי העם אל ה'". מה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה? ומה אמר להם משה לישראל? ומה אמרו ישראל למשה? ומה השיב משה לפני הגבורה? זו מצות הגבלה, **דברי רבי יוסי בר יהודה**.

ב. רבי אומר: בתחילה פירש עונשה, דכתיב: "וישב משה" - דברים שמשבבין דעתו של אדם. ולבסוף פירש מתן שכרה, דכתיב: "ויגר משה" - דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה.

ג. ואיכא דאמרי: בתחילה פירש מתן שכרה, דכתיב: "וישב משה" - דברים שמשביבין דעתו של אדם. ולבסוף פירש עונשה, דכתיב: "ויגר משה" - דברים שקשין לאדם כגידין.

תא שמע: ששי - ששי בחודש, ששי בשבת; קשיא **לרבנן**!

• הא נמי **רבי יוסי** היא.

ששי למאי?

א. רבא אמר: **פז ע"ב** לחנייתן.

ב. רב אחא בר יעקב אמר: למסען.

וקמיפלגי בשבת דמרה, דכתיב: "כאשר צוך ה' אלהיך", ואמר רב יהודה אמר רב: "כאשר צוך" - במרה.

א. מר סבר: אשבת איפקוד, אתחומין לא איפקוד.

ב. ומר סבר: אתחומין נמי איפקוד.

תא שמע: ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים: בארבעה עשר - שחטו פסחיהם, ובחמישה עשר - יצאו, ולערב - לקו בכורות.

• לערב, סלקא דעתך? אלא מבערב לקו בכורות.

ואותו היום חמישי בשבת היה.

סיום הקושא: מדחמיסר בניסן - חמשה בשבת, ריש ירחא דאייר - שבתא, וריש ירחא דסיון - חד בשבת, קשיא **לרבנן**!

• אמרי לך **רבנן**: אייר דההיא שתא - עבורי עברוה.

תא שמע דלא עברוה: ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים: בארבעה עשר - שחטו פסחיהם, בחמשה עשר - יצאו, ולערב - לקו בכורות.

• לערב סלקא דעתך? אלא אימא: מבערב לקו בכורות.

ואותו היום חמישי בשבת היה. השלים ניסן - ואירע אייר להיות בשבת. חסר אייר - ואירע סיון להיות באחד בשבת; קשיא **לרבנן**!

• הא מני **רבי יוסי** היא.

אמר רב פפא: **תא שמע**: "ויסעו מאלים ויבאו כל ערת בני ישראל וגו' בזמנה עשר יום ולחדש השני". ואותו היום שבת היה, דכתיב: "ובקר וראיתם את כבוד ה'", וכתוב: "ששת ימים תלקטוהו". ומדחמיסר באייר שבתא - ריש ירחא דסיון חד בשבת,

קשיא **לרבנן**!

• אמרי לך **רבנן**: אייר דההיא שתא עבורי עברוה.

קושיא על שניהם: **אמר ליה רב חביבי מחזנאזה לרב אשי**: **תא שמע**: "ויהי בארש הראשון בשנה השנית באחד לחדש חמשה עשר".

תנא: אותו יום נטל עשר עטרות: ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים, ראשון לכהונה, ראשון לעבודה, ראשון לירידת האש, ראשון לאכילת קדשים, ראשון לשכון שכינה, ראשון לברך את ישראל, ראשון לאיסור הבמות, ראשון לחדשים.

ומדריש ירחא דניסן דהאי שתא חד בשבת - דאשתקד ברביעי בשבת;

דתניא: **אחרים אומרים**: אין בין עצרת לעצרת, ואין בין ראש השנה לראש השנה, אלא ארבעה ימים בלבד. ואם היתה שנה מעוברת - חמשה.

הוה ליה ריש ירחא דאייר - מעלי שבתא, וריש ירחא דסיון - שבתא, קשיא בין **לרבי יוסי** בין **לרבנן**!

לרבי יוסי - שבעה חסרין עבוד. **פח ע"א לרבנן** - שמונה חסרים עבוד.

תא שמע: **דתניא בסדר עולם**: ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים: בארבעה עשר - שחטו פסחיהן, בחמשה עשר - יצאו, ואותו היום ערב שבת היה. ומדריש ירחא דניסן ערב שבת - ריש ירחא דאייר חד בשבא, וסיון בתרי בשבא, קשיא

לרבי יוסי! אמר לך **רבי יוסי**: הא מני? **רבנן** היא.

תא שמע: **רבי יוסי אומר**: בשני - עלה משה וירד, בשלישי - עלה וירד, ברביעי - ירד ושוב לא עלה.

• ומאחר שלא עלה מהיכן ירד? אלא, ברביעי - עלה וירד.

שאלה ותשובה: ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן, דיבור שני היאך קיבלו?

- הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים, והחיה אותם, שנאמר: "גשם נרבות תניף אלהים, נאלתך ונלאה אתה כוננתה".

ד.

ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן, שנאמר: "מלאכי צבאות ידרון ידרון", אל תיקרי "דרון" אלא "ידרון".

ה.

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא.

• אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו", "ה' אדינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!"

• אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! אמר לפניו: רבנו של עולם, מתיירא אני שמא ירפוני בהבל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה, שנאמר: "מאלף פני כסא פרשו עלי ענני".

- **ואמר רבי נחום**: מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו.

דבר אחר: "נגידים" - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, קושרים לו שני כתרים.

א.

אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב: "צרוך המור דודי לי בין שדי ילין"? אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, אף על פי שמיצר ומימר לי דודי, "בין שדי ילין".

"אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי" - מי שהכל שלו - מכפר לי על עון גדי שכרמתי לי.

שאלה ותשובה: מאי משמע דהאי כרמי לישנא דמכניש הוא?

- **אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן**: כדתנן: כסא של כובס שכורמים עליו את הכלים.

ב.

ואמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב: "לאזיז כערוגת הבשם"? כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא - נתמלא כל העולם כולו בשמים.

שאלה ותשובה: וכיון שמדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך?

- הוציא הקדוש ברוך הוא הרוח מאוצרותיו, והיה מעביר ראשון ראשון, שנאמר: "שפתותיו שושנים נוטפות מור עבר", אל תקרי "שושנים", אלא 'ששונים'.

ג.

ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, יצתה נשמתן של ישראל, שנאמר: "נפשי יצאה בריבוי".